

PRODUKCIJA

Glasilo „PRODUKCIJE“ osrednje zadruga za nakup, proizvodnjanje in prodajo r. z. z o. z. v Ljubljani.

Izhaja poljubno 4-krat na leto.

V Ljubljani, 15. maja 1924.

Naročnina celoletno 6 Din.

Članom „Produkcije“.

Občni zbor „Produkcije“, osrednje zadruga za nakup, proizvodnjanje in prodajo, r. z. z o. z. v Ljubljani, se vrši

28. junija t. l. dopoldne v Ljubljani v Zadrugnem domu.

Začetek ob 9. uri dopoldne.

DNEVNI RED:

1. Poročilo o dosedanjem delovanju;
2. Sprememba pravil;
3. Volitev načelstva;
4. Volitev nadzorstva;
5. Predlogi in nasveti.

Pristop imajo samo člani in pa gostje, ki so se pravočasno prijavili.

V Ljubljani, dne 10. maja 1924.

Začasno načelstvo in Pripravljalni odbor.

Članom na Jesenicah, v Trziču in v mežiški dolini!

Na Jesenicah-Savi se vrši člansko zborovanje članov „Produkcije“ 22. junija dopoldne ob 10. uri v Delavskem domu;

v Trziču dne 15. junija dopoldne ob 10. uri v Zadrugnem domu;

v Prevaljah dne 19. junija dopoldne ob 10. uri v Zadrugnem domu.

Udeležite se vsi!

„Produkcija“ — registrirana.

Deželno kot trgovsko sodišče je izdalo sledeči sklep:

Firm 94
Zadr. VII 284/I

Vpisala se je zadruga v zadrugni register dne 18. marca 1924.

Sedež zadruga: Ljubljana.

Besedilo firme: »Produkcija« osrednja zadruga za nakup, proizvodnjanje in prodajo r. z. z o. z. v Ljubljani.

Obratni predmet: Namen podjetja je v lastnem delokrogu ustanovljati vse one panoge produkcije, za katere je že konzum dovoljno organiziran, nakupovati surovine in polfabrikate na veliko ter jih oddajati ali produktivnim oddelkom v svrhu predelave oziroma izdelave; posredovati in prodajati bodisi kupljeno, v komisijo prevzeto ali v lastnih obratovaliških izdelano oziroma predelano blago, nakupovati in upravljati deleže, delnice, zadolžnice, obligacije itd. pridobitnih, produktivnih in denarnih podjetij vsake vrste; nakupovati in upravljati poslopja, zemljišča in posestva, ki bi se mogla uporabljati za potrebo produkcije; sprejemati za dosogo svojih namenov hranilne vloge na knjižice in vloge na tekoči račun, oskrbovati svojim članom inkaso ter jim dajati posojila po določbah posebnega pravilnika.

Zadrugna pogodba z dne 8. januarja 1924.

Opravični delež znaša 1000 Din, ki je plačljiv pri vstopu ali vsaj v 100 tedenskih obrokih po 10 Din in sicer prvi obrok pri pristopu.

Vsak zadrugnik jamči s svojim opravičnim deležem in pa z enkratnim zneskom istega.

Oznanila se izvršujejo z razglasitvijo v zadrugni pisarni pribiti, z okrožnico ali pa z objavo v zadrugnem glasilu.

Člani načelstva so:

Anton Kristan, predsednik Zadrugne banke v Ljubljani.

Ivan Selan, član nadzorstva Konzumnega društva za Slovenijo v Ljubljani, in

Valentin Vrhunc, član ravnateljstva Prve delavske pekarnice v Ljubljani.

Podpis firme: Besedilo firme podpisujeta skupno predsednik ali če je ta zadržan oziroma odstopil, podpredsednik in pa en član načelstva.

Deželno kot trgovsko sodišče v Ljubljani, odd. III., dne 15. marca 1924.

Dr. Eberl

odpavek je točen.

Vodja pisarnice:

Praktični socializem.

Uvod.

Zakaj ni uspela revolucija v Nemčiji? To vprašanje naj postavi zgodovinar. Za nas, v dobi reakcije, pa je potrebna pred vsem izjava k zvestobi. Ni potrebno le razumevanje razmer, ki našim »zgodovinarjem« navadno manjka. Da smo se otreli v notranjem nenemške, le na zunaj junaške poze, mora biti slednjemu, ki res nemško čuti, pravo zadoščenje. Ne »proč od Bismarka«, ampak proč od njegove karikature, je bilo geslo.

V tem zmislu se revolucija ni izjalovila. V tem zmislu se je v nemško bistvo zasedrala.

Izjalovila se je kot socialistična revolucija. »Socialistična republika« je bila farsa, tudi takrat ko so še rdeči drogovci bili simbol. Pri voditeljih ni bilo vere. In to vsled množice in vsled voditeljev. Množice so razočarale; voditelji so mogli biti obupani.

Oni, ki so se vrnili iz vojske — niso postali idealisti. Da strelski jarki prerodijo človeka na boljše, to je bil sen prve vojne dobe. Kant, veliki filozof, je imel prav, ko je dejal, da vojna rodi mnogo več hodubnih ljudi kot jih uniči.

Sebičnost je postala geslo. Skrivati se pred pozivom in poveljem, to je bil uspeh rekrutnega vežbanja v miru. V vojnem času delati dobičke, biti vojni liferant — to je v koreninah kapitalizma. In vojni do-

bičkar je splodil revolucijskega dobičkarja. »Trgovina« v zvezi z »veliko dobo« je rodila posebno vrsto povojnih ljudi: surove, brez discipline, nasilne, do skrajnosti sebične, skratka: nizkotne — in neznansko oddaljene od vsake prave vzajemnosti in skupnosti.

S takimi ljudmi je socializem nemogoč. To je bil najsilnejši utis revolucije, ki je postala mezdnogibanje. Pod tem utisom odreklo je vodstvo. Postala je meščanska. In kar je moralo priti, je prišlo: teror je pritiskal in reakcija ga je nasledila.

Znano je, da je še pri tem sodelovala: brezprogramnost; pokazalo se je pomanjkanje glav v socializmu Nemčije.

Vendar tudi najboljši program ni izpeljiv, če ni — **občne, vzajemnostne, skupnostne kulture.**

Kako pridemo do nje?

Seveda brez vzgoje za njo — nikakor in nikdar ne! Pa tudi ne brez lastnega udejstvovanja. Sodelovanje pri skupnem delu je neprostovoljna sebe-vzgoja za skupnostnega duha.

Duh skupnosti je seve tu, če ga hočemo ali ne. In sicer povsod tam, kjer rodi poklic enako mišljenje, ker ga zahteva. N. pr. med častniki. Iz tega pride skupnost, ki jo je tudi politično občutiti. In kje še?

Imamo neštete zveze, društva, redove, mladinske organizacije. Vidi se v notranjščini težnja po neki novi skupnosti. Uspehov pa je malo. Najmanj, če bi iskali trajnih.

Skupnost rodbine, prijateljstva, rodu, dednih kneževskih dinastij, — skratka patriarhalna skupnost z eno besedo, je razrušena povsod, kjer se je pojavila moderna družba. Nekaj je ostalo še trdno; ostale so tradicije, prenovljene in obnovljene krvne vezi, ki so postale skoro dogma in potreba stoletja, namreč: **narodi so ostali.** Ali tudi preko teh razpreda moderna družba čim bolj gosto mrežo. Svojega duha zanaša v zadnji kotiček sveta. To je duh trgovine! Duh posredovalne zamenjave, trgovine, denarja, kredita, kapitalizma. Z eno besedo, to je duh menjalne družbe, ki je v zvezi s precej močnim ostankom nasilja: signatura dobe. Je nasprotje skupnosti.

Ven od tod.

Čas želi ven iz tega obilježja. Sedanjost je le pretemeljito spoznala to menjalno družbo. Sebičnost, ledenost, zakrknjenost — nič človeškega — nobene notranjščine! Vse le na zunaj, vse oblika trgovskega stila. To je »meščanska družba«. In razcepljena je, ker je meščanstvo postalo nov razred, v več hudo se sovražnih razredov, predvsem: v buržoazijo in v delavski razred. Vsak ima svoje razredno mišljenje in svojo notranjo, na zunaj bodečo razredno skupnost. Dejal bi skoro: edino skupno kulturo, ki se je posrečila, **svojo razredno kulturo.** Predvsem pa je seve razbita ljudska skupnost.

Socializacija.

Temeljna misel socializacije je bila — iz vsega tega ustvariti novo skupnost, ne od znotraj kot miselno skupnost, ampak od zunaj kot novo tvorbo, ki se ima zorganizirati. Izjalovila se je, ker ni bilo zaupanja, da je že čas zato in da je s sedanjo množico kaj takega mogoče.

Socializacija se je izjalovila. Sicer ni bila čisto brez uspeha, ali njena ura je za enkrat odbila. Nekaj posameznih socializacij je uspelo. Vendar je meščanstvo zopet na vrhu! Stari svet, menjalna družba, je ostala zmagovalka. Le iz nje, iz njene naročja, kakor je dejal Marx, raste nekaj novega. Marxovo besedo je seve bilo že od nekdaj uporabljati na gibanje, s kojim se hočemo pečati, namreč na **konzumno zadrugništvo.**

Konzumno zadrugništvo.

Zonzumne zadruga so se razvile na tleh današnjega družabnega reda, v naročju sedanje družbe. Gre do pa za ureditvijo čisto druge družbe. Uporabljajo svobodno konkurenco menjalne družbe, da v nji ustanove zmagovito skupnostno gospodarstvo. Sredi sebičnega trgovskega prometa vzgajajo za solidarnost, za skupnostnega duha, ki ga potrebujejo kot življenjski pogoj. Morajo, če nočejo poginiti, ustvariti zopet povsem nove, izpremenjene ljudi. Skupna korist namesto lastne! Ta uvodni motiv privzeti so bili prisiljeni, in so pionirji nove, povsem drugače utemeljene skupnostne kulture.

Ta pot demokratične skupnosti, svobodnega skupnostnega gospodarstva na temelju skupnega lastništva je še prosta; kakor pred revolucijo, tako tudi sedaj.

Tako stojimo zopet tam, kjer smo stali pred revolucijo l. 1918. Njenih uspehov in njenih napak ni več razmotrivati. Gotovo pa je, da je videz možnosti, ki je bila dana vsled prehodno omogočene politične moči, zatemnel. Kar je bilo tako duševno kot programatično nepripravljeno — zato tudi neizvršljivo — je prešlo s tisto uro, ki je imela moč v rokah. Njene inicijative sicer še delujejo. Ker jim pomaga sila časa, so še plodonosne. Vendar v celem: **zopet je začet hoditi po potih, ki smo jih poznali že poprej.**

Zadrugni socializem.

In takšna pot je zadrugni socializem, ki nam daje možnost socializirati z lastnim kapitalom, slobodno, proč od vse politike.

Organizacija konzumentov je ostala nedotaknjena in intaktna. Z izjemo v Rusiji; pa o tem pozneje. V srednji Evropi (tako je govoril dr. Renner v Gradcu) se sedaj kaže na njo, čeprav se je pri socializiranju pozabilo, da je ona edina postajajoča resničnost socializma, šola skupnostnega gospodarstva, da je ona tista nebirokratična uprava oz. ustanova, ki je poklicana nastopiti tam, kjer se mora državno silo odstaviti, ali kjer se ne sme zopet vpostaviti privatnih kapitalistov.

Skoro bi človek mogel misliti, da je nastalo diferenciranje funkcij in

s tem ljudi: eni so samo izvrševalci, drugi pa voditelj ogromnih, po človeškem umu izmišljenih in omogočenih pomožnih naprav — kapitala v vsakem pogledu —; in da le brezupni upori sužnjem, ki jih poznamo pod imenom »Spartakus«, bi mogli zatresti s temi uredbami; prevrniti pa jih ni več mogoče...

Ali nasproti temu stoji dejstvo: velepodjetje na demokratični bazi; kapital, prihranjen in naložen, upravljan in izkoriščen v vzornih podjetjih, tehnično dovršenih, ki jih vodijo izvoljenci one velike množice, o koje zmožnosti za kaj takega smo pravkar dvomili. S polnim pravom so pred 200 leti učeni francoski možje poukazali na te »socialne laboratorije« (kakor jih je imenoval Jaurès): na konzumna društva, ki nas uče, da se uspešno more delovati brez težnje za dobičkom, brez konkurence in brez kapitalističnega vodstva.

Glej primere:

»Produkcija«.

Konzumno-stavbeno in hranilno društvo »Produkcija« v Hamburku šteje 120.000 članov, ki so vplačali l. 1921 nad 4 milijone mark deleža, v fond za potrebe nad 3 milijone mark, v hranilni fond nad 36 milijonov mark. Bilanca kaže 63 milijonov aktiv, rezerv skoro nad 1 milijon. **Konzumni zadrugi priključena trgovska družba »Produkcija« je imela v l. 1921 obrata 308 milijonov, samo kolonijalnega blaga za 166 milijonov, kruha za 16 milijonov, mesa za 36 milijonov, zelenjave za 2 milijona itd. 253 oddajališč. Pekarna je izdelala blaga za 23 milijonov; mesarija, v kateri je bilo uslužbenih 392 oseb, pa za 64 milijonov; tovarna živil je zaposlovala 84 oseb in izdelala blaga za 1.800.000 mark itd.** In vse to — ki se zdi veliko in prelepo — kaj je vse to napram številkam celokupnega združnega gibanja ali pa samo napram onemu, kar nam kažejo združna podjetja Velike Britanije. V Nemčiji je v konzumnih društvih včlanjeno največ 3 milijone družin, v Britaniji pa nad 4 in pol milijona. Njih obrat je obnašal 277 milijonov šterl. Število uslužbencev je doseglo 157.000, in le v lastni produkciji 56.000. Tu so lastne banke, zavarovalnice, mlinci, tiskarne, knjigovodnice, litografije, tovarne zabojev, pisarne inženirjev in arhitektov, lastne ladje, mesarije, pekarije, farne, livarne, mlinci za dišave, čajne plantaže, železne tovarne, tekstilne in suknene tovarne, tkalnice, konfekcije, tovarne za čevlje, ščetke, pohištvo, za tobak, premogovniki, tovarne za konzerve, milo, sladkorčke, čokolado, za barvo, za obleko, za perilo, za dežnike, strojarne, za korzete, klobuke, za pletenino itd. V poročilu o velikem angleškem rudarskem štrajku beremo, da v rudniku Yorkshire rudarji niso štrajkali, ker je ta last »Velenakupne družbe angleških konzumnih društev«, in ta ni od plač nič odtrgovala. Ali pa za nas vse kuriozum: konzumno združno morskopolje konzumnega društva Westerland na Sylti (to je občina s 4000 ljudi, in ima konzum 900 članov s prometom 5 milijonov mark). Njegovi člani hodijo zastoj v morskopolje... Seveda njegova pekarna, prekajevalnica rib, krojačija, čevljarija, veliko posestvo in mlin omogočajo stroške...

Če bi bilo povsod tako! Če bi se kmetije povsod združevali kot na Danskem in nedavno na Predarlskem — če bi se delavci poprijeli povsod tako kot v Hamburku, če bi se vsi ljudski sloji ogledali v švabsko deželo ali pa v Bazelj — da, če bi povsod razumeli svoje poslanstvo! Da, če bi se samo oni, ki potrebujejo nove družbe, delavci, nastavljeni, uradniki, skratka: nepremožni po svojem delu, poslužili mogočnosti, ki jim jo odpira skupna last, ki jim dovoljuje aktivno udeležbo v gospodarskem življenju, ki jih iz objektov pretvarja zopet v subjekte — če bi vsi se tega zavedali in na tem delali: **kako bi bilo potem?**

Ali ni treba res samo izpregleda, sklepa, vzgoje, skratka: agitacije, in vse te možnosti se uresničijo?

Le skupno delo!

Pri tem pa se zavedajmo načelno važnega pogoja za uspeh: čim manj sortiramo sodelavce in pomagače po stanu, poklicu, razredu, narodnosti, veri, strankarstvu itd., čim manj se drobimo, — tem bolj in uspešnejše moremo skupno gospodariti. To je bil temelj poprej omenjenih števil in dejstev. Drugače je tudi nemoogoče.

Najmočnejšo gonilno silo naj da oni, ki tega skupnega gospodarstva najbolj potrebuje, to je: mezdni delavec. Schaw je nedavno zelo značilno rekel: da je ta tepec, če se ne posluži te možnosti! Vendar bilo bi enako nezmišljeno, če bi se kupno moč drugih, premožnejših razredov ne pritegnilo, ker s tem, da bi se jim onemogočilo sodelovanje, bi se omejilo prevratno moč gibanja.

Tu je razredni boj v nasprotstvu s stvarjo. Tu se ustvarja vsak dan širše in globlje, skupno gospodarstvo, ki se ga more udeležiti vsak sodrug in sploh vsakdo. To skupno gospodarstvo, prav izpeljano, pa odpravlja razrede. Dovaja, če je do konca prav zamišljeno, vsa produkcijska sredstva (in še več kot to!) v roke vse obsegajočega skupnega lastništva. Ne sme tedaj biti z ničim ovirano pri delu.

Ali ni Rusija — ta tako zapeljivi primer — vse drugače in vse bolj žensialno uporabila to orožje? Ali ni agitacija vse bolj za tem uravnati, da bodo konzumna društva pripravljena, da se jih bo moglo uporabiti za instrument diktature proletarijata?

O Rusiji smo gotovo še precej napačno in v vsem premalo poučeni. Vendar ono malo, kar vemo, opravičuje nas, da vprašamo: **ali ni Rusija že poskusila sama preurediti svoje postopanje?** Ali se ni že odločila dati ostankom zadrug, ki so se še obdržale kljub včlanjenju v prisilno gospodarstvo, svobodo kretanja, da jih je obdržala življenja zmožne? Ali se ni izkazala kot pogoj življenja prav sloboda, brez koje ni tako prosto skupno gospodarstvo v svojem bistvu mogoče.

»Solidarizem« in »socializem«.

So ljudje, ki to nasprotje — to le proti prisilnemu gospodarstvu — tako zelo povdarjajo, da hočejo videti v »socializmu« konz. zadrug nasprotje proti socializmu (kot vtelesenju onega prisilnega gospodarstva). Cilj in metoda pri konzumni zadrugi kot pri najuspešnejši praksi združnega socializma, sta povsem socialistični. Skupno gospodarstvo na podlagi skupnega lastništva: to je vendar edini pravi kriterij, in boljšega ne poznamo. **Konzumno društvo ni pot v posebni svet »solidarizma«, ampak je radi solidarnostnega principa, ki tiči v njem, največ uspeha obetajoča pot v socializem.**

Res pa je: svoboda je tu življenjski element. »Iz prisilnega gospodarstva ven«, bila je enodušna zahteva vseh praktikov našega in če v več taborov razcepljenega gibanja. S polnim pravom pravi Warbasse, vodja ameriških konzumnih društev:

»Porast in daljši razvoj zadrugarstva naj ne spremljajo kompetence politične države...« »Država drži svoje državljane skupaj s silo; zadruga pa obstoji vsled slobodne volje svojih članov, ki so ji prostovoljno in z zvestobo udani in ki jo ljubijo, ker zasluži ljubezen.«

Počakajmo sicer, kakšen bo končen rezultat v Rusiji. Ne delajmo prekmalu zaključkov ne po tej ne po drugi smeri. Ali dajmo konzumnemu društvu, kar je njegovega: ne omejujmo pristopa in s tem mogočnosti razvoja, ne ovirajmo svobode, ki odgovarja bistvu in s tem sposobnosti, da se uresniči možnost socializma: **možnost slobodnega skupnega gospodarstva.**

S tem je označena tista možnost, ki je pozvana po obsegu in pomenu, da razraste preko vseh državnih mej. Nastaja že mednarodna zveza in skupnost velenakupnih družb konzumnih društev. Vsemu svetu je dalo precej misliti dejstvo, da so se konzumna društva izjavila priprav-

ljenim začeti delati s sovjetsko Rusijo potom svoje združne Centralne —; in na potu do uresničenja je že možnost meddržavnega prometa med centralami konzumnih zadrug.

Sicer se da zamisliti, da more expropriacija v prid konzumnih zadrug zavzeti, (kakor pri kaki akcijski železnični družbi) kar gre v njih področje iz interesov skupnosti in ker bi jim inace bilo nedosegljivo; ne da pa se zamisliti, da bi državni sili pripadlo kaj več nego to, da napravijo iz konzumne zadruge pot do cilja socializma.

Socializem kot dejanje.

Marx in Engels nista v konzumni zadrugi nikoli videla pota k cilju socializma. Iz njiju pisem je jasno, kako je trgovsko bolj izobraženi — zato tudi za Marxa v tem avtoriteta — Engels, ki je praktično deloval v Manchesteru, burško in zaničljivo obsojal vse ono, kar so potem zadruge uresničile. »Utopista« in »malomeščana« Owen in Prudhon s »pravično izmenjavo«, ki se je zdel reakcionarna kot povratek v srednji vek, ali ki se je uresničila v konzumnem združništvu kot menjava po »pošteni ceni« (Charles Gide) — vsega tega Engels v njegovi uspešnosti ni videl, on je le gledal nezrelo miselnega zarodka. In mi teoretika, ki bi mogoče stvar pred dejanjem prav zgrabit. **Rešilne besede ni govoril socializem kot san ali socializem kot spoznanje, ampak socializem kot dejanje.** Praktični socializem Anglije od Owna in Kinga do pošteni ročelskih tkalcev, in potem mnogo pozneje, ali zato bolj samozavestno: socializem Nemčije, socializem ustanoviteljev »Produkcije« nedavno ob koncu minulega stoletja: skratka **praktični socializem je, ki je iskal in našel to pot.**

Hvala mu zato! Mi pa smo se hvaležni možema kot: **Adolfu pl. Elmu**, kojega duševno delo je »Produkcija«, kakor pravi poslovno poročilo za 18 leto, v katerem letu je ugrabila plemenito dušo cigaretnega sortirerja in poznejšega vodje strokovnih organizacij, poslanca in združnega ustanovitelja, ki je kot predsednik nadzorstva postal velikani — mi smo hvaležni dalje možu kot **Jožefu Riegru**, ki je nedavno izstopil iz vodstva — bil je tihi voditelj, utrjen modrijan, ki je vse parvenijstvo tudi tega naraslega gibanja mirno in kot nekaj, kar je prišlo samoohsebi, sprejel in gibanje samo pripeljal dalje, v kmetijstvo — in to on kmečki sin, poznejši stavec in vsem autodidakt! Obema moramo biti hvaležni, za praktični pogled in korajžna dejanja, s čemur sta povzdignila »Produkcijo«. Oba sta bila res originala: sprva anarhista, budista, klateža po svetu in bogve kaj še vse — našla sta se, našla sta pa sebi in nam pot: tudi v teoretični Nemčiji praktično pot, korajžno in hrabro pot v novo skupnost.

Robert Wildbrandt.

Op. ured.: Objavljamo to lepo študijo nemškega učenjaka, da člani »Produkcije« razmislijo njegovo lepo razlago in iz nje črpajo navdušenje in spoznanje, ki je potrebno za uspešno delo pri »Produkciji«, ki je le dopolnilo našega »Konzumnega društva za Slovenijo«. Prav kakor v Hamburku, ki ga nam pisatelj stavi za svetli vzgled, vreden posnemanja.

Poslano.

Vsem prijateljem in znancem!

Zadnja dva meseca sem prejel nebroj pisem, v katerih se moji prijatelji in znanci zgražajo nad postopanjem mojih bivših »prijateljev«. Večina me vprašuje: **ali ne mislim stopiti iz rezerve in povedati obrekovalcem, kar jim gre,**

Mnogim sem pismeno na kratko pojasnil: kako je in kaj; — v Tržiču, na Savi in drugod sem vse tudi razložil na sestankih. Da bi pa v časopisju pribijal: kaj je laž in kaj je zmeta — nimam časa, in škoda je papirja in tinte.

Od l. 1898. sem v delavskem gibanju; nebroj napadov so že prenesla moja ramena, in to hujskih na-

padov od takšnih, ki se vrste zadnje tedne! Ali naj dokazujem, da ni res, da je socialistično-demokratična vlada že vodila posle 10. julija 1919, ko je nastopila še-le 16. avgusta 1919 — ali naj dokazujem, da ni moglo ljubljansko sodišče 10. julija 1919 vedeti, da bom minister 16. avgusta 1919 — ali naj dokazujem, da bi morala »Nakupovalna« mene prijete za škodo, če sem ji jo povzročil in ne — trgovec Fr. iz Trsta, ki ga toži — ali naj dokazujem, da nas nekdanje agitatorje ni stranka nikoli plačevala za shode itd. itd.

Čemu? Kar je za pametnega jasno in čisto, je za hudobnega in izprijenega lahko povod obrekovanja in natolcevanja. Samo malo drugač se obrne, pa je že podoba drugačna...

Obzaluje le čitatelje in eventualne poslušalce, da se jim ne upre taka »hrana«. Veliko bo še treba izobrazovalnega dela, da bo taka shodovska in časniška »hrana« nemogoča. Razume se, da je to dejstvo zamé le vedno vzpodbuda za čim vztrajnejše delo proti demagogiji, zavaravanju in fraziranju.

Prijatelje in znance pozivljvam na to delo; **kdor dela, ta za opravljanje in obrekovanje svojih bližnjih nima časa in ne zmislja;** ga tudi ne tangira.

V Ljubljani, 10. maja 1924.

Anton Kristan.

Kdor še ni pristopil h »Produkciji«, naj se javi z dopisnico na »Produkcijo« pri (Združni banki v Ljubljani, Aleksandrova c. 5.

Prijave pa tudi sprejemajo: v Ljubljani: Valentin Vrhunc, v Sp. Sisk, Ivan Selan na Starem trgu št. 11, ter pri Združni banki v Ljubljani, pri Splošnem kreditnem društvu v Ljubljani, pri Konzumnem društvu za Slovenijo in vseh njegovih prodajalnah ter pri vseh članih pripravljalnega odbora.

»Pod lipo«. V »Združni založbi« je izšlo že pet zvezkov lepega podučnega in zabavnega mesečnika »Pod lipo«. Našemu delavstvu je res manjkala taka duševna hrana. Poleg zabavnih dogodov porednega, ali dobrega »Gašperčka« nam mesec pripoveduje ljubke povesti o presrečnem dekletu, ki je dobilo prvo novo obleko, o dimnikarčku, ki je prvič pokukal ven iz visokega dimnika. Iz spominov Mihe Čobala vidimo postanek delavskega gibanja v Sloveniji; iz študije o Viljemu Bukšegu spoznamo razvoj hrvatske socialne demokracije. Tehnik nas poučuje o vodnih silah, zadrugar o Ownu, o združnih zavarovalnicah, o mednarodni združni zvezi. Socialist nam prikazuje Tomaza Münzerja, velikega puntarja iz srednjega veka itd. Na platnicah beremo tudi krasne, podučne članke o izobrazbi delavstva in kam pridejo izobraženi delavci. Pesmi delavskih pesnikov Čulkovskega in Mačka so res lepe in kažejo velik pesniški dar. Naj ne manjka nobene delavčeve knjizice brez »Pod lipo«. Mesečnik »Pod lipo« stane: 12 zvezkov 36 dinarjev. Posamezni zvezek 3 dinarje. Naroča se pri upravi »Pod lipo« — Ljubljana, Prule št. 15.

Mednarodna združna posvetovanja so se vršila v Pragi od 21. do 24. marca t. l. Zasedal je centralni komitè Mednarodne združne alianse (Aliance Cooperative Internationale). Prisotni so bili Angleži: H. May, Whitehead, Sir Alan, Ral, Flangan in Wortley; Francozi: Charles Gide, Poisson, Clenet in Lewy; Bolgara: Kassin Kutuzov; Ukrajina: Polotzky in Hinčuk; Švicarja: Jaeggi in Sutter; Šved: Mamsing; Madjar: Dömöter; Belgijan: Servy; Litavec: Salecius; Avstrijci: dr. Renner, E. Freundlich; Nemei: Kaufmann, Petzeld, Lorenz in Atsmann ter Čehi: Jirasek, Lustig, Fišer. Skatula (za češke zadruge), Dietl in Lorenz (za nemške). — Med drugim se je razpravljalo o persekuciji združništva na Bolgarskem. Tam vlada silno brutalno nastopa proti »Osvoždeniu«, ki je zadruga centrala komunistov. Delavska centrala nekommunistična pa se zove »Napred«.